

szekesfővárosi VI. ker. felsőerdősori elemi
iskola egy új intézményt létesített a minap. A
IV—VI. osztályos tanulók kebelében fegyelmi bi-
rósgot szervezett.

Tartok attól, hogy a szülők között akadnak,
akik e hír hallatára különös képzelődésbe esnek s
szeregnék az egész ideát, mint a gyermekekre le-
csapni készülő veszedelmet, tiltakozásukkal elhári-
tani. E sorok írója e szülői aggodalmakat respektál-
ja. A földön érvényesülő igazságról — azt hiszem,
édes mindnyájunknak — szomorú tapasztalataink
vannak. Sokszor legjobb barátainkra sem merünk
magunkat bízni, hogy igazságot oszson. Megecsik,
hogy a földi igazságszolgáltatás törvényszékei is
olyan ítéletet publikálnak, mely ellenkezik a közvé-
leményével s az igazság diadalába vetett hitünk-
ben csak egy újabb, a mi érzésünkkel egyező ítélet
hallatára erősödünk meg ismét. Ilyen körülmények
mellett legalább az iskolát kívánjuk az igazság
templomául. Ugy képzeljük, hogy az iskola az olyan
ideális kis közösség, ahol a tanító személye a leg-
főbb és legpártatlanabb öre a legtökéletesebb igaz-
ságunk. Mirevaló lenne az iskolában az igazság osztá-
sátát a tanító kezéből épen a gyermek kezébe átját-
szani. A gyermek kezébe, aki nem is elég érett erre
a fontos szerepre, aki ítéletmondásában meglehető-
sen szélsőséges, vagy tulszigoru, vagy tulenyhe bíró
lenne, akit egy tiszta alumínium-tollal nem boszor-
kányság befolyásolhatni. Nem! Mégis csak meg-
nyugtatóbb, ha az én samat — mondja az aggódó
szülő — a szomszédom Pistája helyett a tanító bá-
csi bünteti meg. Az egész nem egyéb külföldi ko-
médánál. S mert külföldi s új, hát akadt valaki,
aki e bolondériát a mi jó magyar iskolaszerveze-
tünkbe is be akarja csempészni.

Amikor így meglehetősen őszintén tolmácsol-
tam a kedves, aggódó szülőknek a tanulók fegyel-
mi bíróságáról való esetleges vélekedését, az ügy
érdekében járok el, ha most viszont azoknak a véle-
kedését tolmácsolom, akik ez intézményt a hazai
iskolákban is szeretnék meghonosítani.

Hát először is: csak az érettebb, a IV—VI-ik
osztályokban lehet szó a tanulók fegyelmi bíróságá-
nak, — vagy ha ez jobb kifejezés: *bizottságának*
szervezéséről. A bíróság hatásköre is ezekre az osztá-
lyokra terjedne ki. Másodsor: nem tartoznék a
bíróság elé mindenféle csip-csup ügy, csakis a na-
gyobb fegyelmi esetek. Hogy melyek lennének azok,
annak elbírálására mindig az illető osztálytanító
vagy az iskola igazgatója lesz az illetékes. Harmad-
szor: Ez a fegyelmi bíróság minden esetben egy-
egy tanító elnöklése, tehát egy felnőtt embernek a
tulajdonképeni irányítása mellett működnék. Nyíl-
vánvaló ilyenformán, hogy még sem a szomszédom
Pistája mond alumínium-tollal, vagy jóféle cukor-
ral eleve biztosított ítéletet.

De hát ha mégis a tanító ítél, akkor igazán
joggal nevezhetik az aggódó szülő komédiának ezt a
harangzást.

Még fog lepődni a kedves szülő, amikor mi
is ráhagyjuk, hogy bizony komédia lesz, de egy-
ben meghívjuk a kedves szülőt az első osztályba,
hogy lássa: micsoda vig komédia folyik ott. A
gyerekek lovasmódjára felülnek a padok aszta-
lára, fogják a nekünk láthatatlan gyeplűszárát s

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságrizkbob

Osztályozás

3715

Szerző *Bihari Mór*

Hely

Cím *Gyermekek fegyelmi bírósága*

Idő " 1912 "

Forrás: *Pesti Hírlap*

Személy

Bp.

1912. IX. 24.

Helyszám

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Oldalsz.

ügyé, vesdd el magad . . . ! A kacagó, kipirult
gyermekorcákról azt vélnék, hogy egy század ka-
tonaság büszke legénysége vágat bős paripákon.
S e toporzékoló, fáradhatatlan csapat előtt ott áll
egy bajszos, vagy egy szakálás bácsi és — mi-
féle istenecsodája ütött belé — a gyermekeknek elő-
komédiázik. Sejtik-e már a kedves szülők, hogy eb-
ből a komédiázásból mi sarjadzik ki? A tudás. De
hasonló komédiázás folyik minden osztályban.
hála az újabb idők életet hozó fuvalmának. Hát
vajjon van-e nagyobb szerűbb dolog, mint akkor,
amikor az embert az élet jobbról-balról pofozza,
bemenekülni a tanterembe, — hol mint néha a fog-
fájás, varázsütésre megszűnik minden keserűsö-
günk — és komédiázni azzal a nagy és szent ér-
zéssel a szívünkben, hogy a bohóc csörgő-sapkájá-
val a fejünkön, a gyermeki lelket, a jövő nemze-
deknek ez eleven matériáját az ott kűnn hagyot-
taknál szebbé és jobba gyurjuk, hogy belopunk e
sötét kis kamarákba isteni lángot, melynek tüze és
világa mind nagyobb körben tágítja a jóság, a
szeretet és igazság, a földi boldogság e hármas esz-
ményének birodalmát. Hát komédia lesz a gyerme-
kek fegyelmi bírósága is, de isteni tüzet lopunk
véle tanítványaink lelkébe.

Joggal kérdezhetik, hogyan lesz ez lehet-
séges. Megmondom.

A fegyelmi bíróság tárgyalásai — a *bíró-
ság számára* irányt fog mutatni arra, hogy az ügy-
nek sokoldalú megvilágításával hogyan kell az
igazságot keresni s óvakodni a rögtöni, elhamar-
kodott ítéletalkotástól. A fegyelmi bíróság tanács-
kozásai rávezetik a gyermeki lelket arra is, hogy
a terhelő körülmények mellett mindig vegye figye-
lembe az enyhítő körülményeket is s hogy csak e
kettő latbavetésével lehetünk embertársaink méltó-
nyos bírói. Mivel pedig minden esetben mások-
ból fog állani a bíróság, mindig újabb 12—12
gyermek lelkébe vethet el egy-egy tárgyalás ilyen
nemes magokat.

A *bepanaszolt* pedig — úgy gondoljuk —
nagyobb megnyugvással fogadja tanulóársai ité-
letét, mint a tanítóét. A tanítóban a tanuló mindig
egy föléje rendelt hatalom megtestesítését érzi, aki-
ben, amikor összeütközésbe kerül az iskolai rend-
del, rendesen ellenséget lát. A tanítóosztotta bünte-
tést legtöbbször igazságtalannak tartja s csak kény-
ezetüsből viseli el. Hibásvoltának a beláttatása
épen ezért a tanítónak legtöbb esetben nem sikerül.
Tanulóársainak igazmondásában a bepanaszolt ta-
nuló még sem fog kételkedni s inkább merérlheti
benne a hibás öntudatot. Mivel pedig osztálytanító-
ja az ő esetében nem tagja a bíróságnak, hanem
egy másik osztálytanító vezeti a tárgyalást, nem
képzelteti, hogy tanítójának iránta érzett ellenszen-
ve befolyásolta legyen az ítéletet. Hibás voltának
a tudatát maga az egész tárgyalás az eset minden
lehető megvilágításával nagyobb elő fogja segíteni.
Nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy a
gyermek soha sem látja be hibáját. Ez igaz lehet az
egészen kicsiny gyermeknél, de annál a gyermeknél,
akiben a lelkierők már csiráznak, a büntetés igazi
célja: hibás voltának a beláttatása, sikerülni fog.

Az ítélet hatása is nagyobb lesz a gyermeke-
re, mint minden, ami bizonyos külsőségek közepette hat
reá. Ez különben általános emberi tulajdonság. Mi
reánk, felnőttekre is nagyobb hatással van, teszem
fel, egy megfelelő háttérbe helyezett kép, mintaha
az egy üres falon csupasz szegen lógna.

Az elkövetett hibáról és az erre kiszabott bü-
ntetésről az osztályánál nagyobb nyilvánosság fog
tudni. Valószínűen minden osztály, ahonnet bíró
került ki. A következményeket ugyanígy súlyosab-
ban fogja érezni a hibát elkövetett tanuló, de érez-
ni fogja azt is, hogy annak a közösségnek a megbé-
csültetését, amelyben az iskolaidő alatt él, ezután
fokozottabb mértékben kell kiérdemelni. Mi, tani-
tók pedig, minden eszközzel rajta leszünk, hogy e
kis közösségbe ne vessen üszköt az életnek az a ke-

gyetlensége, hogy aki egyszer vétkezett, soha sem tudja bűnét levezekelni. Hány egzisztencia megy végkép tönkre, mert egyszer elbotlott s mert mi ezért homlokára égetjük Kain-bélyegét s lenyomjuk valahányszor felelhelődik nyomoruságából, hogy ismét legyen valaki. Nem, mi kegyetlen szívűek, nem engedjük ezt a megújhodást. Te loptál, te esaltál egyszer! Vissza! Lopj, csalj még egyszer, közöttünk már nincs helyed! Az igaz uton megmaradtak ez embertelen gögjenek letompítását nem lehetne-e az iskolaközösségben is előmunkálni? S vajon nem lehetne-e épen a tanulók fegyelmi bíróságának szervezésével?

Eltételezve attól, hogy ez a kis önkormányzat jótékonyan befolyásolná a tanulók magaviseletét, éreztetné hatását a tanítási órákon is, a bíróságban foglalkoztatott tanulók megfigyelő és ítélőképességének kifejlesztéséhez járulván hozzá. Ismeretes, hogy a mai iskola ismereteinek legnagyobb részét még mindig élőszóval, egyszerűen közli a tanulóval. A tanuló ez ismeretnyújtásban meglehetősen passzív fél, az ismereteket többnyire szajkómódra ismételi csak. Az így átadott ismeret nem lesz a tanuló élményévé, nem megy át a vérébe, mint mondani szokás, egy gyöngye szellő is kifújhatja onnét. Mellesleg megjegyezzük, hogy ez utóbbi körülménynek még örülhetünk is, mert ha mindazt a sok haszontalan ballaszt, amivel az iskola az elemitől fel az

egyetemig, meztömi az agyunkat, elég gyorsan el nem hullajtánánk, azt sem tudnánk, mit is kezdünk azzal a roppant nagy „tudással.“ Mert az ilyen tudás, legyen az bármily rettentő nagy is, nem elég a földi boldogulásra. Bizonyára ismeretes e kijelentést elég jól igazoló az az ősanekdota a kiváló szám tudósról, aki szédítő magasságokban tudott számokkal operálni, de amikor egyszer egy kocsi eszet raktak le a pincéjébe, hogy az árát kiszámítsa, papírost vett elő és számolt, számolt, míg nem feleségre kacagva világoztotta fel, hogy hiszen ez idő alatt ő már ki is fizette az árát. Hogy a gyakorlati életben annyi ember nem boldogul, annak okát bal szerencséséjén kívül jórésztben megfigyelő és ítélőképessége hiányosságában keresheti. Akinek nyitott a szeme és megszokta a folytonos szemlélődést, az a boldogulásnak százféle módját látja meg. Akinek jó és biztos az ítélőképessége, az események utvesztőjében egy-egy sorsfordulatnál, az nem fog kétségbeesett habozással vesztegelni; éles szeme meglátja a neki való utat s azon az uton a következmények egész láncolatát.

A megfigyelő és ítélőképesség kifejlesztésére a modern iskolában már több alkalom kínálkozik, de még mindig nem elég arra, hogy újabb alkalmakat ne ragadnánk meg mind a két kezünkkel.

Ami pedig végül a büntetéseket illeti, a fegyelmi bíróság csak olyan büntetésre ítélhet, amit a fennálló iskolai törvények megengednek. A testi fenviték így a büntetések között nem szerepelhet. Könnyebb fajta büntetés lesz, mikor a bíróság oszlopán megint a hibás tanulót. Súlyosabb, mikor osztályában, tanulótársai jelenlétében megdorzálja. A dorgálás súlyosbítható az ítéletnek a szülővel való kézbesítésével. Büntetés az, ha kimondja a bíróság, hogy a hibázott, bírósági tagul bizonyos ideig nem sorsolható ki, osztályában tisztséggel fel nem ruházható. Büntetés a kedvezménytől való megvonás, végső esetben a bezárás stb.

Végezetül hadd említsem meg, hogy ha a tanulók e kis körü, de nagy perspektívájú önkormányzati tevékenysége nálunk is megindul, úgy az Háda József, a VI. ker. felsőerdősori elemi iskola igazgatójának az érdeme, aki ez eszmét a minap az iskolában tartott szülői értekezlet elé vitte, ahol az öt-száznál több szülő egyhangú lelkesedéssel fogadta ez újabb törekvést, mely nem tartalmaz semmi olyast, amitől az aggó szülő félhetné gyermekének lelkét, de sok üdvös momentumot, ami jótékonyan befolyásolhatná a jövő nemzedék közzellemét.

Bihari Mór.